

JOHAN GALTUNG: *Rauhantutkimus*. Suomentanut Pentti Halme. Weiling & Göös, Tapiola 1969. 157 s.

On hyvä, että suomeksi on saatu kirja rauhantutkimuksesta. Prisma-tietosanakirjassa on julkaistu *Galtungin* perusteos rauhantutkimuksesta. Kirja koostuu kahdesta osasta. Ensimmäisessä osassa esitellään lyhyesti rauhantutkimuksen määritelmä, päämäärät, organisaatio ja jakaminen osa-aloihin. Toinen osa koostuu kahdesta Galtungin omasta tutkimuksesta. Rakenteellinen aggressioteoria esittää hypoteeseja siitä, missä sosiaalisen rakenteen kohdassa aggressiota todennäköisimmin esiintyy. Toinen artikkeli liittyy konfliktien ratkaisemisen ongelmiin.

Rauhantutkimuksella on kolme erityispiirrettä. Ensinnäkin rauhantutkimus on sovellettua tiedettä, kuten esim. lääketiede, insinööritieteet jne. Sen tehtävänä ei ole vain esittää, miten asiat ovat, vaan myös sanoa, miten niiden tulisi olla. Tällaisella tutkimuksella täytyy siis olla jokin kriteeri, johon se suhteuttaa tutkittavat ilmiöt. Rauhantutkimuksessa tällainen kriteeri tai arvo on tietenkin rauha. Toistaiseksi kuitenkin on niin, ettei rauhan käsitteestä ole päästy yksimielisyyteen. Galtung esittää jaon negatiiviseen ja positiiviseen rauhaan. Negatiivinen rauhantutkimus pyrkii ymmärtämään konfliktien syitä ja pääsemään selville siitä, miten ne voitaisiin ratkaista väkivallattomasti. Positiivinen rauhantutkimus koettaa puolestaan löytää kansakuntien sopusointuisen yhteistyön edellytyksiä. On väitetty, että rauhantutkimus helposti ajautuu puolustamaan status quo'ta. Näin on varsinkin silloin, kun tutkimuksen lähtökohdana on negatiivisen rauhan käsite. Toisaalta on huomautettu, ettei positiivisen rauhan käsitteellä ole mitään objektiivista sisältöä. Tutkijat muotoilevat sen lähtien omasta arvomaailmastaan. Rauhantutkimus on siis vaikeuksissa jo keskeisen käsitteensä määrittelemisessä.

Toinen rauhantutkimuksen erityispiirre on sen tieteidenvälisyys. Rauhantutkijoina toimii biologeja, psykologeja, kansantieteilijöitä, historian tutkijoita, taloustieteilijöitä, sosiologeja, valtiotieteilijöitä, fyysikkoja ym. Nämä eri tieteiden edustajat pyritään saamaan yhteistyöhön, jotta vältettäisiin yhden tieteen suppea näkökulma. Tässäkin yhteistyössä on vaikeutensa. Niinpä Galtungin kokemusten mukaan on erittäin vaikeaa saada esim. kansantieteilijää ja historioitsijaa yhteistyöhön.

Kolmas erityispiirre on kansainvälisyys. Tällä tarkoitetaan lähinnä sitä, että tutkimuksella on kansainvälinen päämäärä: rauhantilan säilyttäminen ja sen vahvistaminen.

Mielenkiintoista on Galtungin optimismi rauhantutkimuksen mahdollisuuksiin nähden. Tulevaisuudessa rauhantutkijat saavat Galtungin mukaan huomattavia asemia kansainvälisissä järjestöissä, eri valtioiden ulkoministeriöissä jne. On tietenkin vaikea päätellä tämän ennusteen pätevyyttä. Tuntuu kuitenkin siltä, ettei Galtungin toive ainakaan lähivuosina toteudu. Kuluu varmasti aikaa ennenkuin rauhantutkimus saa tunnustetun aseman.

Rakenteellinen aggressioteoria sisältää sen teoreettisen pohdiskelun, jonka varaan Galtung on myöhemmin rakentanut koko rankisosiologiansa. Teorian lähtökohdana on seuraava ajatusrakennelma. Yhteiskunnassa vallitsee työnjako siinä mielessä, että kaikki elementit (ihmiset, ryhmät, kansat) eivät koko ajan suorita samoja tehtäviä. Erilaiset tehtävät palkitaan eri tavoin. Muodostuu monia ranki- eli arvojärjestysulottuvuuksia, joilla elementit saavat tiettyjä arvoja eli rankeja. Elementti on tasapainossa, jos se saa kaikilla ulottuvuuksilla saman rangin. Muutoin se on epätasapainossa. Galtungin perushypoteesi on, että aggressio esiintyy todennäköisimmin sellaisessa elementissä, joka on tasapainoton. Useat empiiriset tutkimukset ovat vahvistaneet tämän hypoteesin. Hypoteesi ja siihen liittyvä teoria on kuitenkin hyvin pulmallinen. Aina-kin teoriaan liittyy implisiittisiä oletuksia. Voidaan esittää väite, että tasapainottomuudella on aggressioita synnyttävä vaikutus vain, mikäli tasapaino nähdään jonkinlaisena ihannelilana yhteiskunnassa. Jos siis yhteiskunnassa vallitsee arvo, jonka mukaan elementin tulee olla tasapainossa, voimme ehkä hyväksyä Galtungin hypoteesin. Länsimainen yhteiskunta ilmeisesti on tällainen yhteiskunta. Länsimaissa (laajasti ymmärrettynä) ajatellaan, että koska olen saanut näin paljon koulutusta, olen myös oikeutettu saamaan korkean palkan. Voi kuitenkin löytyä yhteiskuntia tai ainakin voidaan kuvitella yhteiskunta, jossa tasapaino ei kuulu yhteiskunnan perusarvoihin.

Edellä oleva ajatus voidaan kytkeä myös yhteiskunnassa vallitseviin olosuhteisiin. Mikäli yleisesti odotetaan, että elementit ovat tasapainossa, tasapainoton tila saattaa elementissä aiheuttaa aggressiivista käyttäytymistä.

Toinen ongelmallinen seikka on se, että yhteiskunnassa saattaa olla yhtä voimakkaita perusprosesseja, jotka ovat omiaan vähentämään tasapainottoman elementin aggressiivisuutta. Bo Andersonin mukaan tällainen perusprosessi

saattaisi olla esim. sosiaalinen vaihto. Andersonin esittämällä ajatuksella on selviä implikaatioita rauhantutkimukselle. Olisi tärkeätä tutkia, miten sosiaalinen vaihto eri tilanteissa ehkäisee aggressioiden ilmenemisen. Nykytilanteesahan rauhantutkijan on mahdotonta päästä muuttamaan jonkin elementin tasapainotonta tilaa tasapainoiseksi.

Tässä on huomautettu vain joistakin pulmista, joita tasapainoteoreetikot joutuvat kohtaamaan. Kuitenkin vaikuttaa siltä, että tämä tutkimus monista ongelmistaan huolimatta olisi saavuttamassa tuloksia. Galtungin ohella tunnetuin tasapainoa tutkiva ryhmä on Stanfordin koulukunta, johon kuuluvat mm. *Berger*, *Zelditch* ja yllä mainittu Anderson.

Toinen kirjassa oleva artikkeli koskee institutionaalistettua konfliktien ratkaisemista. Tästä tutkimuksesta kuvastuu Galtungille ominainen tutkijanote. Hänellä on kyky nähdä uusia kombinaatioita, jotka hän sitten vyöryttää lukijan eteen melkein loputtomina ideoina. Itse hän ei ole niinkään kiinnostunut niistä mahdollisista implikaatioista, joita hänen ajatuksiinsa ehkä sisältyy. Hän tarjoaa idean; tutkikoon ne tarkemmin, jotka tuntevat kiinnostusta. Todella hienoa analyysiä Galtung esittää käsitellessään konfliktiratkaisumekanismin välttämättömiä edellytyksiä. On todella kummallista, jos nämä ajatukset eivät johda tarkempaan tutkimukseen.

Jos lähdetään siitä, että kirjan tarkoituksena on antaa yleiskuva rauhantutkimuksen alueesta, ei kirjaa voi pitää täysin tyydyttävänä. Galtungin kahden tutkimuksen sijasta olisi ehkä ollut mielekkäämpää tarkastella lähemmin rauhantutkimuksen mahdollisuuksia, teorian ja käytännön suhteita, rauhantutkimukseen kohdistunutta kritiikkiä jne. Tietenkin on tärkeää myös se, että tällaiseen johdatuskirjaan sisältyy esimerkkejä rauhantutkimuksen teorioista. Joka tapauksessa galtungilaisen ajattelutavan näytteenä kirja on huomattava. Kirjan merkitystä korostaa se, että Galtung on todella keskeinen hahmo rauhantutkimuksen kentällä.

Hannu Uusitalo